

ALACAK SATIMI UYGULAMALARI
VE ANALİZİ
Varlık Yönetim Şirketi Örneği

Batuhan Buğra Akartepe

iktisat yayınları

İktisat Yayınları – 52
İslami Finans Dizisi – 7

Batuhan Buğra Akartepe, *Alacak Satımı Uygulamaları ve Analizi: Varlık Yönetim Şirketi Örneği*

Editör: Necmettin Kızılkaya
Yayına Hazırlayan: Emrah Yağmurlu
Musahhih: Büşra Karataş

Tasarım: Seyfullah Bayram

Baskı: Sarıyıldız Ofset - Sertifika No.: 23593
İvedik Ağaç İşleri San. Sit.
1354. Cad. 1358. Sok. No.: 31 Ostim / Ankara
1. Baskı: İstanbul, 2020

ISBN: 978-625-7015-14-1

© İktisat Yayınları, 2020

Bütün yayın hakları saklıdır. Kaynak gösterilerek tanıtım için yapılacak kısa alıntılar dışında yayıncının yazılı izni olmaksızın hiçbir yolla çoğaltılamaz.

İktisat Yayınları
Aziz Mahmut Hüdayi Mh., Türbekapı Sk. No:13, 34672 Üsküdar/İstanbul
Tel: +90 (216) 532 63 70
www.iktisatyayinlari.com

İktisat Yayınları Nobel Akademik Yayıncılık ve
İslam İktisadı Araştırma Merkezinin ortak markasıdır.

KÜTÜPHANE BİLGİ KARTI

Akartepe, Batuhan Buğra
Alacak Satımı Uygulamaları ve Analizi: Varlık Yönetim Şirketi Örneği
1. Baskı, x + 126 s., 13.5 x 21 cm
Kaynakça ve dizin var.
ISBN- 978-625-7015-14-1
1. Alacak Satımı 2. Varlık Yönetim Şirketleri 3. Sorunlu Varlık

---

Bu kitap İstanbul Üniversitesi İslam İktisadı ve Finansı Uygulama ve Araştırma Merkezi (İSİFAM) ile işbirliği içerisinde yayına hazırlanmıştır.

**ALACAK SATIMI
UYGULAMALARI VE ANALİZİ**
Varlık Yönetim Şirketi Örneği

Batuhan Buğra Akartepe

iktisat
yayınları

İslami Finans Dizisi

Bu dizide, İslami finans ile ilgili güncel eserlere yer verilmektedir. Dizide İslam ekonomisi, İslami finans ilkeleri, İslam ticaret hukukunun temel özellikleri, İslami finans kuruluşlarının felsefesi, modelleri ve araçları olmak üzere geniş bir yelpazede kitaplar yer almaktadır.

Dizide Yayınlanan Diğer Kitaplar

Muhammad Ayub, *İslami Finansı Anlamak*

Mehmet Saraç, *Finans Teorisini Yeniden Düşünmek*

Zeyneb Hafsa Orhan, *Katılım Bankacılığındaki Kar-Zarar Ortaklığı*

Enstrümanlarının Risk Analizi

Fatih Kazancı, *Merkez Bankaları ve Faizsiz Bankacılık*

Angelo M. Venardos, *İslami Finans ve Bankacılıkta Güncel Meseleler*

Nazan Lila, *Katılım Bankalarının Murâbaha İşlemlerinde Malın Teslimi: İslam Hukuku Açısından Bir Değerlendirme*

İsmail Cebeci, *İslam İktisadında Murâbaha: Modern Literatürdeki Tartışmalar*

Batuhan Buğra Akartepe

2010 yılında Beyoęlu Anadolu İHL'den, 2015 yılında Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakóltesinden mezun olmuştur. Beş yıllık lisans eğitimi boyunca İlimler ve Sanatlar Merkezinde (İSM) Klasik İslami İlimler eğitimini tamamlamıştır. İlahiyat fakóltesi sonrasında Anadolu Üniversitesi İktisat Fakóltesinde ikinci lisans eğitimi almıştır. Yüksek lisans tezini İstanbul Üniversitesi İslam İktisadı ve Finansı Bölümünde tamamlamıştır. Halen İstanbul Üniversitesi İslam İktisadı ve Finansı Bölümünde doktora çalışmalarına devam etmektedir. 2016 yılından beri İstanbul Üniversitesi İslam İktisadı ve Finansı Ana Bilim Dalı bünyesinde araştırma görevlisi olarak çalışmaktadır. Çalışma konuları arasında; alacak satımı, kitlesel fonlama işlemleri, İslami hisse senedi endeksleri ve güncel İslam iktisadı meseleleri yer almaktadır.

İçindekiler

Önsöz	ix
Giriş	1
1. İslam Hukuku Açısından Alacağın Temliki	13
2. Varlık Yönetim Şirketleri	47
3. Varlık Yönetim Şirketi Uygulamalarının İslam Hukuku Açısından Değerlendirilmesi	71
Sonuç	103
Notlar	107
Kaynakça	117
Dizin	123

Önsöz

Ticari hayatın peşin ödemelere dayalı olmaktan çıkıp büyük oranda borçlanma suretiyle yürütülmesinin sonucu olarak ekonomilerdeki borç miktarları artış göstermiştir. Ekonomik krizlerin ve diğer faktörlerin etkisiyle borçların geri ödenmesi konusunda sıkıntılar yaşanmış ve alacaklı tarafın zararı gündeme gelmiştir. Söz konusu bu zararı ortadan kaldırmak için çeşitli yöntemlere başvurulmuştur. Bu bağlamda faaliyet gösteren kurumlardan biri de alacağın temliki uygulamalarıyla ön plana çıkan varlık yönetim şirketleridir. Varlık yönetim şirketi faaliyetlerinin alacağın temliki bağlamında ele alındığı bu çalışma üç bölümden oluşup; ilk bölümde alacağın temliki işleminin teorik çerçevesi, ikinci bölümde varlık yönetim şirketlerinin uygulamaları ve üçüncü bölümde varlık yönetim şirketlerinin yürüttüğü alacağın temliki işlemlerinin İslam hukuku açısından değerlendirmesi yapılmıştır.

Çalışmalarım esnasında çokça istifade ettiğim İslam Araştırmaları Merkezi (İSAM), İstanbul Üniversitesi Seyyid Hasan Paşa Medresesi, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü ve İstanbul Üniversitesi kütüphanesinin yöneticileri ve personeline, maddi ve manevi desteklerini esirgemeyen İlim Yayma

Cemiyeti (İYC), İlim Kültür Eğitim Vakfı (İLKE), İlimler ve Sanatlar Merkezi (İSM) ve Türkiye Bilimsel ve Teknolojik Araştırma Kurumuna (TÜBİTAK) şükranı borç bilirim. Çalışmamı okuyup katkılarını sunan adını saymadığım bütün arkadaşlarıma teşekkür ederim. Yaptığımız görüşmelerde konuyla ilgili katkıda bulunan kıymetli hocam Prof. Dr. Servet Bayındır, Prof. Dr. Mehmet Saraç, Doç. Dr. Abdullah Durmuş ve Doç. Dr. Nurullah Gür'e şükranlarımı iletiyorum. Her karşılaşmamızda konuyla ilgili hem kendi yaptığı çalışmalardan hareketle teorik hem de uygulamaya yönelik izahlarda bulunan Cüneyt Hakan Demir'e teşekkürü bir borç bilirim. Yetişmemde büyük emeği olan, akademik çalışmalarım dışındaki diğer çalışmalarımı da sürekli destekleyen ve görüşleriyle ufkumun genişlemesine katkıda bulunan değerli hocam Doç. Dr. Necmettin Kızılkaya'ya minnettarım.

Eğitim hayatım boyunca hep arkamda duran ve benden hiçbir desteği esirgemeyen ailem ve çalışmalarımı sabırla destekleyen eşim ile kızlarıma da teşekkür ederim. Son olarak kitabın yayınlanmasına vesile olan İstanbul Üniversitesi İslam İktisadi ve Finansı Uygulama ve Araştırma Merkezi (İSİFAM) ve İktisat Yayınlarına teşekkür ederim.

Eserin bu alanda yapılacak çalışmalara katkı sağlamasını temenni ediyorum.

Batuhan Buğra Akartepe

Üsküdar, 2020

Giriş

Konunun Önemi ve Sınırları

İnsanoğlu girişmiş olduğu ticari ilişkilerde satın aldığı ürünlerin bedelini peşin olarak ödeyebildiği gibi borçlanma yoluyla vadeli olarak da ödeyebilmektedir. Borçlanma yoluyla ticari ilişkilerde bulunma, çok eski tarihlerden itibaren var olmuş ve hukuk sistemleri tarafından düzenlenmiştir. Nitekim borçlanma (müdâyene) ayeti olarak da isimlendirilen Bakara sûresi 282. ayette ticari ilişkilerin borca dayalı olarak yapılabileceği ifade edilmiştir. Şunu da belirtmek gerekir ki ayette geçen borca dayalı işlem, bir tarafın peşin diğer tarafın ise vadeli olarak ödeme yaptığı ticari ilişkileri kapsıyor olup borcun borç karşılığında satılması anlamına gelmemektedir.¹ Nitekim borcun borç karşılığı satılması hadislerle yasaklanan bir husustur.²

Ekonomik sistemde meydana gelen değişikliklerle birlikte piyasada satışa sunulan malların fiyatlarında ciddi artışlar yaşanmıştır. Böylece insanların sahip olduğu varlıklar ile ihtiyaç duyduğu ürünleri peşin olarak temin edebilmesi durumundan ihtiyaçların borçlanma yoluyla giderilmesinin hakim olduğu bir düzene geçilmiştir. Hiç şüphesiz bu durumun ekonomiye hakim olmasında teknolojik gelişmeler ile ihtiyaç duyulan ürünlerin

teknik donanımının artırılması ve bunun sonucu olarak ürün fiyatlarında meydana gelen artışların etkisi bulunmaktadır. Ayrıca insanların ihtiyaçlarının ötesinde, istekleri doğrultusunda ve aceleci bir tavırla ticari ilişkilere girişmesi de borçlanmanın artması hususunda önemli bir role sahiptir. Şöyle ki, insanların mevcut tasarruflarını ve ihtiyaç seviyelerini göz ardı ederek yeterli birikimi elde etmeden önce daha donanımlı ve daha lüks olana sahip olma isteği, zorunlu olarak borçlanma ekonomisinin hakim olması sonucunu doğurmuştur.

Ticari ilişkilerin çoğunluğunun borçlanma yöntemiyle yapılması ve söz konusu borçların vadesinin uzun olması alacaklı konumundaki kişi ya da kurumların nakit sorunu yaşamasına sebep olmaktadır. Alacaklı olan taraf nakit ihtiyacını gidermek ve borçluların ödeme güçlüğü yaşaması sebebiyle maruz kaldığı zararı en iyi şekilde bertaraf etmek için borçludan tahsil edilmesini beklemeksizin söz konusu alacakları satmaktadır. Zaman zaman yaşanan ekonomik krizler ile birlikte borçluların ödeme kabiliyetlerini kısmen ya da tamamen kaybetmesi sebebiyle alacakların satılması işlemi giderek yaygınlaşmıştır. Bu derece yaygın hale gelmiş bir uygulamanın modern hukuka uygunluğu ilgili merciler tarafından denetlenmekle birlikte işlemin İslam hukuku açısından da değerlendirilmesi gerekmektedir. Güncel ve toplumun büyük kesimini ilgilendiren bir mesele olması sebebiyle alacakların satılması işlemi detaylı olarak incelenmesi gereken bir konudur.

Alacakların borçludan tahsil edilebilmesi noktasında yaşanan zorlukların artış göstermesi söz konusu alacakların satılması sonucunu doğurmuştur. Satışa konu olan alacak miktarının çok olması söz konusu alacakların nakde dönüştürülmesinde faktoring, menkul kıymetleştirme (*securitization*) ve varlık yönetim şirketlerine devir gibi farklı yöntemlerin geliştirilmesine sebep olmuştur. Bu yöntemler değişik şekillerde araştırmalara konu

olmakla beraber bunlar arasında daha az incelenmiş olan varlık yönetim şirketleri bu çalışmanın incelenme konusu olarak belirlenmiştir. Varlık yönetim şirketlerinin icra ettiği birçok faaliyet olmasına rağmen çalışmanın kapsamı söz konusu şirketlerin alacağı temlik niteliği taşıyan uygulamalarının ele alınması olarak daraltılmıştır. Bir bütün olarak ele alınacak olursa çalışmanın konusu, alacağın temlik işleminin varlık yönetim şirketi uygulamaları özelinde ele alınmasından ibarettir. Bu sebeple çalışmanın başlığı da *Alacak Satımı Uygulamaları ve Analizi: Varlık Yönetim Şirketi Örneği* şeklinde belirlenmiştir.

Çalışmanın sınırları gereği Hanefî mezhebinin görüşleri esas alınmakla birlikte alacak satımı işlemleriyle ilgili ortaya konulan görüşlerin sağlıklı bir şekilde değerlendirilebilmesi için Şâfiî, Hanbelî, Mâlikî ve Zâhirî mezheplerine ait kaynaklar da incelenmiştir. Hanefî mezhebinin konuyla ilgili görüşlerine yer verildiği gibi diğer mezheplerin görüşleri ve delilleri de zikredilmiştir. Ancak çalışma boyunca mezhep ismi özel olarak belirtilmediği durumlarda Hanefî mezhebinin görüşleri aktarılacaktır.

Araştırmanın Amacı ve İçeriği

İslamî finans alanında alacağın temlik uygulaması Malezya'da sıklıkla başvuru alan yöntemlerden birisidir.³ Türkiye'de ise bu kadar yaygın olmamakla birlikte bazı katılım bankaları varlık yönetim şirketleriyle alacak satımı işleminde bulunmuştur.⁴ Çalışma stratejilerini şer'î prensipleri esas alarak tanzim eden kurumların uygulamalarında alacağın temlik işlemlerine başvuruyor olması söz konusu işlemin İslam hukuku açısından analiz edilmesini gerekli kılmıştır. Varlık yönetim şirketlerinin icra ettiği alacağın temlik uygulamalarını konu edinen bu çalışmanın amacı, alacağın temlik konusundan ortaya konulan İslam hukuku ilkelerinin ve hükümlerin tespit edilmesi, uygulama

alanında varlık yönetim şirketi faaliyetlerinin analiz edilmesi ve nihayet mevcut uygulamanın İslam hukuku ilkelerine göre değerlendirilmesidir.

Bu amaca yönelik olarak çalışmanın birinci bölümünde, İslam hukuku açısından alacakların intikali konusu ele alınmıştır. Öncelikli olarak alacağın temlik konusuyla ilgili temel kavramların modern hukuk ve fıkıh kaynaklarında nasıl tanımlandığına yer verilmiştir. Çalışmanın asıl konusunu teşkil eden alacağın temlik yöntemine geçmeden önce teorik bütünlüğü sağlamak amacıyla İslam hukuku açısından alacağın intikalini sağlayan diğer yöntemlere de yer verilmiştir. Alacağın temlik işleminin tek formatta yapılmıyor olması konunun farklı açılardan ele alınmasını gerektirmiştir. Bu sebeple birinci bölümde alacağın temlik, müşterinin niteliği ve bedellerin niteliği bakımından ayrı ayrı ele alınmıştır. Söz konusu ayrımlara göre inceleme yapılırken alacağın temlik işlemine cevaz verenlerin ve vermeyenlerin delilleri ve sözleşmede aradıkları şartlar ayrı ayrı incelenmiştir.

İkinci bölümde, öncelikle varlık yönetim şirketlerinin ve faaliyetlerine konu ettiği sorunlu alacakların tanımına yer verilmiştir. Daha sonra söz konusu şirketlerin iktisadî olarak ortaya çıkış serüvenine ve Türkiye özelindeki uygulama geçmişine değinilmiştir. Bu bölümde ayrıca varlık yönetim şirketlerinin kuruluş aşamaları ve denetimiyle ilgili hususlar da belirtilmiştir. Sonrasında çalışmanın kapsamı gereği varlık yönetim şirketlerinin bütün faaliyetleri değil, sadece alacağın temlik kapsamında değerlendirilebilecek faaliyetlerinin analizi yapılmıştır. Söz konusu şirketlerin olumlu ve olumsuz yönlerine değinilmek suretiyle ikinci bölüme son verilmiştir.

Üçüncü bölümde, varlık yönetim şirketlerinin faaliyetleri, ilk bölümde belirtilen İslam hukuku kaidelerine göre değerlendirilmiştir. Söz konusu değerlendirme iki başlık altında yapılmış olup öncelikle alacakların satın alınması ve satılması daha

sonra ise yeniden yapılandırılması konuları ele alınmıştır. Alacakların temlik ve temellükü işlemi; temlik yöntemi, ödeme yöntemi, borçlunun rızasının aranması ve ipoteklerin intikali bakımından değerlendirilmiştir. Yeniden yapılandırma işlemi ise uygulamanın anlatılmasından sonra İslam hukuku açısından değerlendirilmiştir.

Literatür Değerlendirmesi

Çalışma hem alacağın temlik hem de varlık yönetim şirketleri konusunu içerdiği için literatür değerlendirmesi yapılırken her iki konuya ait çalışmalar incelenecektir. Alacak ve borç satımı konusunda klasik dönemde müstakil kitaplar yazılmadığı gibi klasik fıkıh kitaplarında da bu konuyla ilgili ayrı bölümler ve başlıklar oluşturulmamıştır. Alacak ve borç satışı konusu fasit satış sözleşmeleri, yasaklanan sözleşmeler, faiz, kabz etmeden önce malda tasarruf, sarf ve selem gibi konuların altında incelenmiştir. Modern döneme gelindiğinde ise konuyu farklı mezheplere göre inceleyen hem teorik bilgiye hem de uygulama örneklerine yer veren müstakil eserler yazılarak ilgili literatürün geliştirildiği görülmektedir. Söz konusu literatürün önemli bir kısmını Arapça kaynaklar oluşturmaktadır. Arapça literatürde konuyla ilgili kitap, makale ve tezler bulunmaktayken, Türkçe ve İngilizce literatürde sadece makale ve tez seviyesinde çalışmalar yapılmıştır. Literatüre katkısı bakımından ilk sırada geldiği için değerlendirmeye Arapça kaynaklardan başlanılacak olup daha sonra ise Türkçe ve İngilizce kaynaklara değinilecektir. Literatür değerlendirmesine geçmeden önce çalışmada kaynak olarak başvuru eserlere toplu olarak yer verilecektir.

İslam hukuku ilkelerinin ve hükümlerin incelenmesi aşamasında Hanefi mezhebinin kabul görmüş önde gelen klasik eserlerinden; Kâsânî'nin (ö. 587/1191) *Bedâiu's-sanâi' fi tertibi's-şerâi'*

isimli eseri, Mergînânî'nin (ö. 593/1197) *el-Hidâye şerhu Bidâyeti'l-mübtedî* isimli eseri, Mevsilî'nin (ö. 683/1284) *el-İhtiyâr li-talilî'l-Muhtâr* isimli eseri, Zeylaî'nin (ö. 743/1342) *Tebyînu'l-hakâik fi-şerhi Kenzi'd-dekâik* isimli eseri, İbn Nüceym'in (ö. 970/1563) *el-Bahrü'r-râik şerhu Kenzi'd-dekâik* isimli eseri, İbn Âbidîn'in (ö. 1252/1836) *Reddü'l-muhtâr 'ale'd-Dürri'l-muhtâr* isimli eseri, *Mecelle* ve Ali Haydar Efendi'nin (ö. 1935) *Dürerü'l-hükkâm şerhu Mecelleti'l-ahkâm* isimli eseri ve diğer bazı klasik dönem çalışmaları kaynak olarak kullanılmıştır. Diğer mezheplerin görüşleri aktarılırken Şâfiî mezhebi kaynaklarından Nevevî'nin (ö.676/1277) *Ravzatü't-tâlibîn ve 'umdetü'l-müttakîn* isimli eseri, Hatîb eş-Şirbînî'nin (ö. 977/1570) *Muğni'l muhtâc* isimli eseri, Remlî'nin (ö.1004/1596) *Nihâyetü'l-muhtac ilâ şerhi'l-Minhâc* isimli eseri, Takiyyüddin Sübkî'nin (756/1355) *Tekmiletü'l-Mecmû'* isimli eseri, Hanbelî mezhebinden İbn Kudâme'nin (ö.620/1223) *el-Muğni* isimli eseri, Buhûtî'nin (ö. 1051/1641) *Şerhu-Münthe'el-irâdât* isimli eseri, Mâlikî mezhebinden Sahnûn'un (ö.240/854) *el-Müdevvenetü'l-Kübrâ* isimli eseri, Bâcî'nin (ö. 474/1081) *el-Müntekâ* isimli eseri, Desûkî'nin (ö.1230/1815) *Hâşiye 'ale's-Şerhi'l-kebîr* isimli eseri ve Zâhirî mezhebinden İbn Hazm'ın (ö.456/1064) *el-Muhallâ* isimli eserleri incelenmiştir.

Alacak satımıyla ilgili İslam hukuku incelemeleriyle ilgili yakın dönemde yazılmış eserlerden Mustafa Ahmed ez-Zerkâ'nın (ö.1999) *el-Fıkhü'l-İslâmî fi sevbihi'l-cedîd* isimli eseri, Abdülkerîm Zeydân'ın (ö.2014) *el-Medhal li dirâseti's-şeriatî'l-İslâmiyye* isimli eseri, Vehbe ez-Zuhaylî'nin (ö.2015) *el-Fikhü'l-İslâmi ve edilletuhu* diğer eseri *Bey'ü'd-Deyn fi's-Şeriatî'l-İslâmiyye* isimli eserleri, Üsâme b. Humûd b. Muhammed el-Lâhim'in *Bey'ü'd-deyn ve tatbikâtühü'l-muâsıra fi'l-fıkhî'l-İslâmi* isimli eseri, Halid Muhammed Türban'ın *Bey'ü'd-deyn: ahkâmuhu ve tatbikâtühü'l-muâsıra* isimli eseri, Nezih Hammad'ın *Beyu'l-kâli bi'l-kâli fi fıkhî'l-İslâmî* isimli eseri ve Yakup Kara'nın *İslam Hukuku'nda*

Deynin Deyn Karşılığında Satımı başlıklı yüksek lisans tezi çalışma kapsamında kaynak olarak kullanılmıştır.

Alacağın temlik konusu modern borçlar hukukuna bakan yönlerini incelerken, Mehmet Ayan'ın *Borçlar Hukuku: Genel Hükümler* isimli eseri, Feyzi Necmeddin Feyzioğlu'nun *Borçlar Hukuku Genel Hükümler* isimli eseri, Safa Reisoğlu'nun *Borçlar Hukuku: Genel Hükümler* isimli eseri, Kenan Tunçomağ'ın, *Türk Borçlar Hukuku* isimli eseri ve Mehmet Remzi ile Sezer Aydın'ın *Borçlar Hukuku: Genel Hükümler* isimli eseri incelenmiştir. Ayrıca varlık yönetim şirketleriyle ilgili olarak Osman Oy ve Hasan Tengiz tarafından yazılan *Varlık Yönetim Şirketleri* kitabına ve konuyla ilgili yapılan çalışma ve tezlerden Berk Mesutoğlu'nun *Sorunlu Aktiflerin Varlık Yönetim Şirketlerince Tasfiyesi -Ülke Örnekleri- Varlık Yönetim Şirketlerinin Kuruluş ve Faaliyet Esasları Hakkında Yönetmelik* isimli çalışma raporuna, Hüseyin Selimler'in *Türk Bankacılık Sektöründe Sorunlu Kredilerin Varlık Yönetim Şirketlerince Tasfiyesi, Seçilmiş Ülkeler ve Türkiye Uygulaması* isimli tezine, Ayşe Begüm Keleş'in *Varlık Yönetim Şirketleri* isimli tezine, Emre Biçim'in *Varlık Yönetim Şirketleri ve Muhasebesi* isimli tezine ve Ayşegül Yavuz'un *Bankalarda Sorunlu Varlıkların Yönetimi ve Tasfiyesinde Bir Yöntem Olarak Alacakların Satışı* isimli tezine ve ilgili diğer tezlere de başvurulmuştur.

Alacak ve borç satışıyla ilgili olarak modern dönemde yazılan en eski eserlerin başında Nezih Kemal Hammad tarafından kaleme alınan *Bey'u'l-kâli' bi'l-kâli'* isimli eser gelmektedir. Söz konusu eser Kral Abdülaziz Üniversitesi bünyesinde yer alan İslam İktisadı Araştırmaları Merkezinin talebi üzerine hazırlanmış olup borç satışı konusunda geliştirilmiş olan teorik çerçeveyi ortaya koymaktadır. Borç satışı işleminin yasak olduğuna işaret eden delillerin zikredilmesi ve değerlendirilmesiyle başlayan eser, borç satışı işleminin gündeme gelebileceği beş durumun

açıklanmasıyla devam etmektedir. Hammad eserinde teorik çerçeveyi çizmekle yetinmiş, modern dönemde uygulanmakta olan borç satışı örneklerine ve bu uygulamaların analizine yer vermemiştir.

Vehbe ez-Zuhayli alacak satımı konusuyla ilgili olarak *Bey'ü'd-deyn fi'ş-şeriatî'l-İslâmiyye* isimli eseri yazmıştır. Zuhayli eserinde borç satışı konusunu genel hatlarıyla ele almıştır. Dört mezhebin ve Zâhirîlerin görüşlerini içerecek şekilde hazırlanan kitap, borç satışı konusunu teorik seviyede incelemiş olup modern dönem uygulamalarından sadece ticari nitelikli senetlerin iskontolu olarak satılmasına yer vermiştir. Alacak ve borç satışına dayalı olarak geliştirilen işlemlerin henüz yaygın olmadığı dönemde yazılan eser daha sonraki dönemlerde yazılan diğer eserlere kaynaklık teşkil etmesi bakımından önem arz etmektedir.

Gazze'de bulunan İslam Üniversitesi bünyesinde Halid Muhammed Türban tarafından yüksek lisans tezi olarak hazırlanıp daha sonra kitaplaştırılan *Bey'ü'd-deyn: ahkâmuhu ve tatbikâtühü'l-muâsıra* isimli eser Arapça literatürde yer alan başlıca kaynaklardan bir diğeridir. Söz konusu eser borç satışı konusunu genel hatlarıyla ele aldıktan sonra modern dönemde uygulanmakta olan bazı örneklere ve hükümlerine yer vermektedir. Ticari evrakların, mehir ve emekli maaşlarının satılması eserde yer verilen başlıca modern dönem uygulamaları arasında yer almaktadır.

Üsâme b. Humûd b. Muhammed el-Lâhim tarafından doktora tezi olarak hazırlanıp daha sonra kitaplaştırılan *Bey'ü'd-deyn ve tatbikâtuhu'l-muâsıra fi'l-fıkhi'l-İslâmi* isimli eser, borç satışı konusuyla ilgili yazılan en kapsamlı eser olma özelliğini taşımaktadır. Eserde borç satışıyla ilgili mezheplerin görüşleri, delilleri ve bu delillere getirilen itirazlar ile söz konusu itirazlara verilen cevaplar geniş çaplı olarak incelenmiştir. İki büyük ciltten oluşan eserin ilk cildinde konunun teorik kısmı ve borç satışı ile benzerlik gösteren diğer işlemlere yer verilmiştir. İkinci ciltte ise

borç satışıyla ilgili modern uygulamalar ele alınmıştır. Bölüm sonlarında müellifin konu hakkında kendi tercih ettiği görüşü gerekçeleriyle birlikte zikretmesi çalışmanın sadece nakilden ibaret olmadığını göstermektedir. Ancak söz konusu tercihlerde farklı mezheplerden görüşlerin benimsenmesi tutarlılığın oluşmasını engellemiştir. Lâhim tarafından kaleme alınan eser birçok modern uygulamayı incelemesine rağmen varlık yönetim şirketi uygulamasına ve söz konusu uygulamanın İslam hukuku açısından değerlendirmesine yer vermemiştir.

Yunus Suvâlihi ve İbn Avâlî tarafından hazırlanan “Bey‘ü’deyn ve eseruhu fi’l-esvâki’l-mâliyye” başlıklı makalede alacak satımının mahiyeti ve mezheplerin söz konusu işleme dair yaklaşımlarına yer verildikten sonra mali piyasalardaki borç sözleşmelerine, bunların İslam hukuku açısından değerlendirmesine ve mali piyasalara etkilerine yer verilmiştir. Mali piyasalardaki borç sözleşmelerini incelemesine rağmen söz konusu borçların tahsil edilememesi durumunda gündeme gelen alacakların varlık yönetim şirketlerine devrine değinilmemiştir.

Türkçe literatürde alacak ve borç satımı konusunu İslam hukuku açısından inceleyen herhangi bir kitap bulunmazken varlık yönetim şirketlerini konu edinen eserler mevcuttur. Ayrıca her iki konuyla ilgili yapılmış tezler ve yazılmış makaleler bulunmaktadır. Alacak ve borç satışıyla ilgili İslam hukuku alanında yapılan tek çalışma Yakup Kara’ya ait *İslam Hukuku’nda Deynin Deyn Karşılığında Satılması* başlıklı yüksek lisans tezi ve aynı başlığı taşıyan makalesidir. Söz konusu tezde ve makalede borcun borç karşılığında satılması işlemine dair farklı yöntemlere ayrıntılı olarak değinilmiş olup borcun peşin bedel karşılığında satılması konusuna yer verilmemiştir. Ayrıca konuyla ilgili mevcut uygulama örneklerinden bahsedilmeksizin sadece teorik çerçeve ele alınmıştır.

Varlık yönetim şirketlerini inceleyen kitap, tez ve makalelerde konu hukuki, iktisadî ve muhasebe ilkeleri açısından analiz

edilmiş olup İslam hukuku açısından inceleme yapılmamıştır. Varlık Yönetim Şirketi (VYŞ) ile ilgili yazılan kitaplardan Osman Oy ve Hasan Tengiz'in kaleme aldığı *Varlık Yönetim Şirketleri* isimli eserde yazarlar konunun hukuki boyutu üzerine odaklanmaktadır. VYŞ'nin tabi olduğu kanun ve yasal düzenlemelere, söz konusu şirketlerin vergi ve muhasebe yapılarına, örnek sözleşmelere ve Yargıtay kararlarına yer vermesi bakımından araştırmacılara ayrıntılı bilgiler sunmaktadır. Ancak konu sadece Türk hukuku açısından ele alınmış olup İslam hukukuna yönelik herhangi bir değerlendirme yapılmamıştır.

VYŞ hakkında yapılan tezlerden, Ayşe Begüm Keleş tarafından hazırlanan *Varlık Yönetim Şirketleri* başlıklı yüksek lisans tezi, Ayşegül Yavuz'un *Bankalarda Sorunlu Varlıkların Yönetimi ve Tasfiyesinde Bir Yöntem Olarak Alacakların Satışı* isimli tezi ve Necla Akdağ Güney tarafından yazılmış olan "Fon Tarafından Alacakların Varlık Yönetim Şirketlerine Devrinin Şahsi İflas Davalarına Etkisi" başlıklı makale söz konusu şirketlerin ve faaliyetlerinin hukuki niteliğini ortaya koymaktadır.

Sinem Erkan tarafından hazırlanan *Bankaların Donuk Alacaklarının Varlık Yönetim Şirketlerine Satılması ve Banka Sektörü Sermaye Yapısı Üzerindeki Etkisi* başlıklı tez, Hüseyin Selimler tarafından hazırlanan *Türk Bankacılık Sektöründe Sorunlu Kredilerin Varlık Yönetim Şirketlerince Tasfiyesi, Seçilmiş Ülkeler ve Türkiye Uygulaması* başlıklı tez, Yusuf Gör tarafından hazırlanan *Türkiye'de Varlık Yönetim Şirketlerinin Sektörel Analizi* başlıklı tez, İsmail Altay tarafından hazırlanan "Varlık Yönetim Şirketleri ve Sorunlu Varlıkların Çözümlemesi" başlıklı makale ve Berk Mesutoğlu tarafından hazırlanan *Sorunlu Aktiflerin Varlık Yönetim Şirketlerince Tasfiyesi -Ülke Örnekleri-* başlıklı çalışma raporu konunun iktisadî ve tarihi boyutunu ele almaktadır. Ayrıca Emre Biçim tarafından hazırlanan *Varlık Yönetim Şirketleri ve Muhasebesi* başlıklı tez ve Hüseyin Selimler tarafından yazılmış

“Sorunlu Kredilerin Analizi, Banka Finansal Tablo ve Oranlarına Etkisinin Değerlendirilmesi” başlıklı makale varlık yönetim şirketlerinin muhasebesine dair konuları incelemektedir.

Varlık yönetim şirketlerinin İslam hukukuna dair değerlendirmesini yapan çalışmalardan Ayhan Ak tarafından hazırlanan “Meşruiyet Analizi Bağlamında Varlık Yönetim Şirketleri” başlıklı makalede varlık yönetim şirketlerinin sadece alacak satımı kapsamında değerlendirilen faaliyetlerine değil bunun dışında kalan diğer faaliyetlerine de yer verilmiştir. Çalışmanın makale formatında hazırlanması sebebiyle varlık yönetim şirketlerinin faaliyetleriyle ilgili yapılan değerlendirmeler esnasında başvuru mezhep görüşleri ayrıntılı olarak ele alınmamış olup mezheplerin konuyla ilgili nihai görüşlerine yer verilmiştir. Bu görüşlere kaynaklık eden deliller ve söz konusu hükümleri doğuran şartlar açıklanmamıştır. Buna rağmen makale, konuyla ilgili birçok meseleyi ele alan bir çalışma olması sebebiyle kendisinden sonra yapılan çalışmalara kaynaklık teşkil etmesi bakımından önem arz etmektedir.

Mustafa Tevfik Kartal ve Cüneyt Hakan Demir tarafından hazırlanan “Türkiye’de Katılım Bankacılığında Sorunlu Kredilerin Varlık Yönetim Şirketlerine Satışı Üzerine Bir İnceleme ve Yöntem Önerileri” başlıklı makalede sorunlu varlık kavramı ve varlık yönetim şirketleri hakkında iktisadî açıdan bilgiler verildikten sonra katılım bankalarının VYŞ ile yapacağı işlemler İslam hukuku açısından değerlendirilmiştir. Ancak bu değerlendirmelerde klasik fıkıh eserlerine başvurulmayıp, AAOIFI Standartları ile yetinilmiştir. Ayrıca konunun İslam hukuku açısından değerlendirmesini yapan “Meşruiyet Analizi Bağlamında Varlık Yönetim Şirketleri” başlıklı makaleden de istifade edilmemiştir.

İngilizce literatürde konuyla ilgili hazırlanan çalışmalardan varlık yönetim şirketiyle ilgili olanlar, söz konusu şirketlerin tarihi gelişimini, ülke bazlı uygulama örneklerini ve bu şirketlerin

iktisadî ve hukuki niteliklerini ortaya koymaktadır. Şunu belirtmek gerekir ki söz konusu literatür çoğunlukla Türkiye dışındaki ülkelerin kendilerine has uygulamalarını anlatmaktadır. İngilizce literatürde yer alan Claudia Dziobek tarafından yazılmış “Market-Based Policy Instruments for Systemic Bank Restructuring” başlıklı makalede yazar, bankaların yeniden yapılandırılması sırasında başvurulan yöntemlerden birisi olarak varlık yönetim şirketlerine değinmekte ve bu şirketlerin tarihi gelişimi ile faaliyet alanlarına yer vermekle yetinmektedir.

Alacak satımıyla ilgili yapılan çalışmalardan Hanudin Amin tarafından yazılan “An Analysis of the Classical and Contemporary Juristic Opinions on Bay Al-Dayn” başlıklı makale, alacak satımına dair verilen klasik ve modern dönem hükümlerini delilleriyle birlikte aktarmaktadır. Çalışma, Malezya özelinde bazı uygulama örneklerine yer vermekte ancak varlık yönetim şirketleriyle ilgili değerlendirmelerde bulunmamaktadır.

Saiful Azhar Rosly ve Mahmood M. Sanusi tarafından kaleme alınan “The Application of Bay’ Al-‘Inah and Bay’ Al-Dayn in Malaysian Islamic Bonds: An Islamic Analysis” başlıklı makale Malezya’daki Bey’u’l-‘ine ve bey’u’d-deyn uygulamalarına yer verdikten sonra İslamî borç senetlerini ve bu uygulamalara dair mezheplerin İslam hukukuna dair yaklaşımlarını incelemektedir. Alacak satımı konusunu İslamî borç senetleri özelinde inceleyen çalışma, varlık yönetim şirketlerinin faaliyetlerine yer vermemektedir.